

סימן ק"ה - הלכות תשעה באב

שלחן ערוך המקוצר - אורח חיים חלק ג'

[א] ערבית נכנסין לבית הכנסת מעוטפים בטליתותיהם המצוייצות {א}, ויושבים על גבי הקרקע. ואין מדליקין אורות כי אם בצמצום ובהכרח {ב}. ויש נוהגין להזיז את הפרוכת מארון הקודש לצד, או להסירה לגמרי. משום דכתיב {ג} בצע אַמרתו {ד}. ומתפללים ערבית בהכנעה וקול נמוך כאבלים {ה}. ואומרים איכה וקניות, וכל הסדר מפורש כבר בסדורי התפילות. וגם מי שהוא ביחידות שאין לו מניין, יאמר איכה וקניות {ו}:

[ב] מנהגינו לומר רחם בבונה ירושלים (ובשאמי הגירסא נחם בנו"ן) לא רק במנחה של תשעה באב, אלא גם בערבית ת"ב ושחרית, בין ביחיד בין בצבור. ואם שכח, יאמרנו תוך ברכת רצה (אחרי תמיד עבודת ישראל עמך) בלא חתימה. ואם לא אמרו כלל, אינו חוזר {ז}: [ג] מגילת איכה קוראים בלילה וגם ביום. וזה סדר קריאתה לפי מנהגינו. הגדול שבציבור (או חזן בית הכנסת) פותח בקינת למי אבכה וכו' ואח"כ מתחיל הפסוק הראשון איכה ישבה וגו' והציבור שונים אותו בקול רם כולם בקול אחד וממשיכים עד סיום הפרק והוא חוזר על פסוק האחרון. וכסדר זה גם פרק ב' (איכה יעיב באפו) וד' (איכה יועם זהב). ושלשה פרקים הללו נקראים בקול נהי ואנינה, משא"כ פרק ג' וה' שהם פסוקים קצרים, ונעימתם כמו ספר איוב {ח}. ובהם פותח גם כן בפסוק הראשון והקהל שונה, וממשיכים כנוכח {ט}, אלא שבסוף חוזר הוא על ג' פסוקים האחרונים. ויש נוהגין שבפרק האחרון חוזר על ד' פסוקים האחרונים [דהיינו מן אתה י"י לעולם תשב] {י}, וכן עיקר {יא}. וכשהקהל מסיימים פרק ה', חוזרים על פסוק השיבנו וגו', וגם כשהוא מסיים לחזור על הפסוקים האחרונים, אומרים עמו כולם יחדיו פסוק השיבנו. ואין מברכין כלל על המגילה וגם אין קוראים אותה מתוך קלף, רק מתוך ספרים הרגילים {יב} (ועיין לעיל סימן צ"ח סעיף ט"ז). ובכל איכה יגביה קולו יותר מבראשונה {יג}:

[ד] מנהג הבלדי למנות שנות החרבן לא רק מבית שני, אלא גם מבית ראשון, לפי שמאז גלו אבות אבותינו לתימן. ושנתנו זאת שהיא חמשת אלפים תשנ"ה {יג*} ליצירה, שהיא שנת אלפיים ושלש מאות ושש למניין שטרות, היא אלף ותשע מאות ועשרים ושבע לחרבן בית שני, ואלפיים וארבע מאות ושבע עשרה לחרבן בית ראשון. על זאת נשכבה בבשתנו ותכסנו כלימתנו {יד}. ומה שכחוב בנוסח התפלה, לחרבן בית ראשון ולפיזור אנשי גלותינו אנחנו הגולים פה בארצות מונינו וכו', עכשיו שאנחנו בארץ ישראל, צריך להשמיט שלש תיבות אנחנו הגולים פה {טו}:

[ה] ראוי לאדם להצטער בענין משכבו בליל תשעה באב, כגון שאם הוא רגיל לשכב על שני כרים ישכב עתה על אחד. וטוב אם יוכל לשכב על הארץ, וְלָשִׁים אֵבֶן תַּחַת רִאשׁוֹ, וְזָכַר לְמָה שֶׁנֶּאֱמַר {טז} ויקח מאבני המקום וגו' שראה את החרבן ואמר מה נורא וגו' {יז}: [ו] בכרכות השחר, צריך לדלג ברכת שעשה לי כל צרכי, לפי שאסורים בנעילת הסנדל, ואפילו מי שצריך לנעול אינו מברך. וכן צריך לדלג ברכת המעביר (עד סופה שהוא גומל חסדים טובים) לפי שאין רוחצין העינים במים להדיא. אבל ברכת על נטילת ידים מברכין, כיון שנוטלין עד פרקי האצבעות וכדלקמן סעיף י"ג {יח}:

[ז] המנהג שאין מניחין תפילין בשחרית, משום דתפילין נקראים פאר. אבל מתעטפים בטלית גדול, רק אין מברכים עליהם {יט}. ויש מהשאמי שאין מתעטפים בטלית גדול {כ}, אלא מי שיש לו טלית קטן, לובשו תחת בגדיו בלא ברכה {כא}. ויש נוהגים להניח תפילין בבתייהם ולברך עליהן ולקרות ק"ש ולחלצן, ואח"כ לילך לבית הכנסת {כב}. וכל סדר התפילה וקריאת התורה וכו' מפורש כבר בסידורים. [בבלדי נופלים על פניהם שחרית ומנחה, ובשאמי אין נופלים {כג}]. ומקוננים עד קרוב לשליש היום. ויש נוהגין ליתן מפה שחורה ע"ג הספר תורה {כד}. ואין נוהגין לילך על הקברות אחרי התפילה, אלא קוראים אז כל ספר איוב {כה}:

[ח] ההפטרות ותרגומה, קוראין בנגינת קינה מיוחדת. חוץ משני פסוקים ראשונים ושנים אחרונים שהם כשאר הפטירות {כו}:

[ט] כשיש מילה, המנהג למוֹל אחר שגמרו את הקניות ואיכה {כז}. ואינו מברך לא על הכוס ולא על הבשמים {כח}. ואבי הבן ואמו והסנדק והמוהל, מותרים ללבוש בגדי שבת לכבוד המילה, ואחר כך פושטים אותם {כט}:

[י] אם יש אָבֶל, הולך לבית הכנסת בלילה וגם ביום בשחרית עד שיגמרו הקניות וספר איוב, שהרי כל העם כאבלים ומותר לו לשבת עמם, וכן המנהג. ומותר לו גם כן לעלות ולקרות בתורה וההפטרות {ל}. ומותר לעשות הספד על חכם שמת, ולומר צידוק הדין על כל אדם {לא}:

[יא] דברי תורה משמחים את הלב, שנאמר {לב} פקודי י"י ישרים משמחי לב. ולכן אסור ב תשעה באב ללמוד תורה כי אם בדברים

שמעציבין את לבו, כגון בספר ירמיה בדברים הרעים שבו, ופסוקי נחמה שבו ידלג, וכן פורעניות על אומות העולם שכתובים שם ידלג. וכן מותר ללמוד פירוש איכה ופירוש איוב, ומדרש איכה, וגמרא פרק אלו מגלחין, דמִיָּד י בדיני אבל ומנוחה. ובאגדה דפרק הניזקין במסכת גיטין, וירושלמי סוף מסכת תענית, שמדובר על החרבן. ואף באלו שהוא מותר ללמוד, אסור לעיין בהם איזה קושיא ותירוק או דרוש, כי משמחים את הלב. וכל מה שמותר האדם ללמוד בעצמו, מותר ללמוד גם עם התינוקות, וכן המנהג {לג}:

[יב] גם מעוברות ומניקות אף על פי שמצטערות הרבה, צריכות להתענות כל היום, אלא אם כן כשיש לחוש חס־ושלום לסכנה. אבל חולה אף על פי שאין בו סכנה, אינו צריך להתענות כלל, וכל שכן אם הוא חלוש בטבעו. וכן יולדת עד שלשים יום, דינה כחולה שאין בו סכנה אף על פי שאינה חולה. אך אם מרגישה בעצמה שהיא בריאה לגמרי והתענית לא יזיק לה, צריכה להתענות כל היום. ולעניין תשעה באב שנדחה, עיין לקמן סימן ק"ו סעיף ח'. ואלו שצריכין לאכול ב תשעה באב, לא יתענגו במאכלים אלא בכדי צורך בריאות הגוף {לד}, ובברכת המזון לא יאמרו רחם (נחם) בבונה ירושלם {לה}:

[יג] רחיצה אסורה בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו לתוך מים אסור. ודוקא רחיצה של תענוג, אבל שלא לתענוג מותר. ולכן רוחץ ידיו בשחרית ג' פעמים, ויזהר שלא ירחוץ רק עד סוף קשרי אצבעותיו שזהו עיקר הרחיצה בשחרית, מפני שרוח־רעה שורה על האצבעות. ולאחר שניגבן קצת ועדיין הן לחות קצת, מעבירן על עיניו. ואם עיניו מלוכלכות ודרכו לרחצן במים, רוחצן גם עתה כדרכו ואינו חושש. וכן אם היו ידיו מלוכלכות בטיט וכדומה, מותר לרחוץ במקום המלוכלך. וכן אחרי שעשה צרכיו מותר לרחוץ ידיו קצת כדרכו תמיד, וכן לתפילת מנחה ירחוץ אצבעותיו {לו}:

[יד] נשים המבשלות וצריכות להדיח המאכלים, מותרות, שהרי אינן מתכוונות לרחיצה {לז}. ההולך לצרכי מצוה ואין לפניו דרך אחרת רק לעבור במים, עובר במים בין בהליכתו בין בחזרתו ואינו חושש. אבל אם הולך בשביל ממונו, בהליכתו מותר ובחזרתו אסור. הבא מן הדרך ורגליו פְּהוֹת (דהיינו עייפות, שצריך לחזקם), מותר לרחצם במים {לח}:

[טו] סיכה, גם כן אינה אסורה אלא של תענוג. אבל מי שיש לו חטטין (פי אבעבועות, פצעים) או לצורך שאר רפואה, מותר לסוך {טז}:

[טז] נעילת הסנדל אינה אסורה אלא של עור, אבל של בגד או עץ או פלסטיק וכדומה, מותר, אם אין השוליים מחופים בעור. ההולכים בין הגויים, אין למחות בהם אם לובשים מנעלים שלא יהיו ללעג. וצריכים הם ליתן עפר בתוך המנעלים. ומכל מקום אין להקל בדבר, שאם ילעיגו הגויים, מה בכך, בלא"ה הם מלעיגים עלינו. והיושבים בחנויות, ודאי אסורים. המהלך בדרך רחוקה ברגליו, כיון שהוא טורח גדול, לא אסור חז"ל, ומותר בנעילת הסנדל. אך כשמגיע לעיר, חולץ. ואם נוסע במכונית, אסור בנעילת הסנדל {מ}:

[יז] אסור לומר שלום לחבירו ב תשעה באב. ואפילו ערב טוב, או בקר טוב וכיוצא, אסור לומר. ואם עם הארץ או גוי שואלים בשלומם, משיב בשפה רפה ובכבוד ראש, שלא יקפידו עליו. וכן אסור לשלוח דורון לחברו, שזהו בכלל שאלת שלום {מא}:

[יח] לא יטִייל בשוק, שלא יבוא לידי שחוק ושמחה {מב}. עישון, יש אוסרין, ויש מתירין ובפרט אחר חצות בצנעא בתוך ביתו {מג}:

[יט] כל מלאכה שיש בה שְׁהוּי קצת, אפילו אינה מעשה אומן אלא מעשה הדיט, ואפילו כתיבה, מנהיגו שאסורים לעשותה בלילה וביום עד חצות. אבל דבר שאין בו שְׁהוּי, כגון הדלקה וקשירה וכיוצא בו, מותר. ולאחר חצות עושים כל המלאכות. והוא הדין למשא ומתן {מד}. אבל מי שהוא ירא שמים, ראוי לו להחמיר כל היום בין במלאכה בין במשא ומתן, שלא יסיח דעתו מן האבילות {מה}. ויש מי שאומר שנהגו אסור מלאכה (שיש בה שיהו) כל היום, זולתי הקצבים ומוכרי צרכי סעודה שנהגו היתר מחצות {מו}. ועל ידי גוי, מותר לעשות כל מלאכה. ודבר האבד, מותר לעשות גם בעצמו {מז}. וכן לחלוב את הפרות {מח}:

[כ] אין יושבין על כסא או ספסל, לא בלילה ולא ביום עד שמתחילים להתפלל מנחה, כי אם על הארץ. אבל שאר דברים האסורים, אסורים עד צאת הכוכבים {מט}:

[כא] נוהגים שלא לשחוט ושלא להכין צרכי סעודת הלילה, כי אם אחר חצות. אבל לצורך מצוה, מותר {נ}:

[כב] במנחה לובשים טלית בברכה, וכן מניחים תפילין בברכה. [ונראה לי שיש לדלג פיטום הקטורת, כמו בשחרית. כי כל היום אסור בתלמוד תורה {נא}. אעפ"י שהמנהג לאמרו]. וסדר התפילה וקריאת התורה וההפטרה, מפורש בסידורים {נב}. וזמן חליצת התפילין עיין לעיל סימן ק"ב סעיף י'. ונוהגים לברך על הלבנה במוצאי תשעה באב (כי אז נולד משיח בן דוד, ומבשרין לישראל וללבנה שעתידים להתחדש) מיד אחרי ערבית, ואעפ"י שעדיין לא טעמו כלום {נג}:

[כג] במוצאי תשעה באב, מותר לפי הדין לאכול בשר ולשתות יין, וכל שכן לכבס ולהסתפר או לרחוץ בחמין, ושאר הדברים האסורים בשבוע שחל בו ת"ב {נד}. וכן המנהג פשוט אצלנו שאוכלין אז אפילו בשר בהמה {נה}. ויש פוסקים שכתבו שמנהג קָשֶׁר שלא לאכול בשר ולשתות יין עד סוף יום עשירי, כי אם בסעודת מצוה. מפני שב תשעה באב לעת ערב הציטו בהיכל את האש, והיה הולך ודולק כל יום העשירי עד שקיעת החמה. ומה שלא קבעו את התענית ליום העשירי, אף שרובו של היכל נשרף בו, מפני שתחילת הפורענות חמיר טפי {נו}. ויש מחמירין בזה רק עד חצות יום העשירי {נז}:

[מפת אתר](#) | [חזרו למעלה](#) | [צור קשר](#) | [תרומה למסדרות מתימן יבוא](#)

**זכות לימוד התורה בנוסח תימן ושימור המסורת והחייאת מורשת תימן
תעמוד לתורמים היקרים נאמני עדת תימן לברכה והצלחה ישועה ורפואה ומילוי כל משאלה.**

תרום בשמחה ללימוד ילדי תימן

להפקיד או העברה בנקאית לחשבון הת"ת: מבשר טוב, בנק מרכנתיל, סניף גאולה 635 ירושלים. מספר חשבון 55631

לפרטים נוספים להתקשר לטלפון [050-4148077](tel:050-4148077) תזכו למצוות עם שפע ברכה והצלחה.

אם יש בקשה מיוחדת לתפילת הילדים [שלחו הודעה](#). אפשר גם בווטסאפ 054-2254768

מתימן יבוא הישיבה המרכזית לבני עדת תימן. ירושלים רחוב תרמ"ב 6. טלפון: 02-5812531 דוא"ל: mtyavo@gmail.com פקס: 077-

4448207 חשבון בנק הדאר: 4874867

מבשר טוב - ת"ת לבני עדת תימן רחוב יחזקאל 46 ירושלים. גני ילדים רחוב ארץ חפץ 112 כניסה ב ירושלים.

דוא"ל: mtyavo@gmail.com